

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

การใช้ละคร ในงานสร้างเสริมสุขภาพ

ดร.วรรณรัตน์ รัตนวรางค์

การใช้ละครในงานสร้างเสริมสุขภาพ

โครงการหนังสือวิชาการที่น่าพิมพ์ได้รับทุนสนับสนุนจาก
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ให้จัดพิมพ์ และจำหน่ายในราคาย่อมเยา

ถ่ายเอกสารแทนการใช้หนังสือ
คือการทำลายภูมิปัญญาสร้างสรรค์

การใช้ละครในงานสร้างเสริมสุขภาพ

(Applied Theatre for Health Promotion)

ดร.วรรณรัตน์ รัตนวรงค์

คณะสาธารณสุขศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

วรรณรัตน์ รัตนวรางค์.

การใช้ละครในงานสร้างเสริมสุขภาพ.

1. ละครกับสังคม.
2. การสร้างเสริมสุขภาพ.

PN2051

ISBN 978-616-314-085-2

eISBN 978-616-314-147-7

ลิขสิทธิ์ของ **ดร.วรรณรัตน์ รัตนวรางค์**

สงวนลิขสิทธิ์

ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 1 เดือนมิถุนายน 2557

จำนวน 200 เล่ม

ฉบับอิเล็กทรอนิกส์ (e-book) มกราคม 2558

จัดพิมพ์และจำหน่ายโดย**สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์**

อาคารธรรมศาสตร์ 60 ปี ชั้น U1 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ถนนพระจันทร์ กรุงเทพฯ 10200 โทร. 0-2223-9232, 0-2613-3801-2

โทรสาร 0-2226-2083

(สำนักงานศูนย์รังสิต โทร. 0-2564-2859-60)

e-mail address: unipress@tu.ac.th

พิมพ์ที่ห้างหุ้นส่วนจำกัด เอ็มแอนด์เอ็มเลเซอร์พริ้นต์

นายสมชาย คำข้า ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา

แบบปกโดยนายณรงค์ฤทธิ์ สิงห์ทอง

ราคาเล่มละ 100.- บาท

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	(7)
บทที่ 1 บทนำ	1
บทที่ 2 ละครประยุกต์	5
ภาพรวมละครประยุกต์	5
ความหมายของละครประยุกต์	6
ที่มาของละครประยุกต์	7
ลักษณะของละครประยุกต์	10
วัตถุประสงค์ของละครประยุกต์	12
ประโยชน์ของการใช้ละครประยุกต์	14
บทที่ 3 การใช้ละครในงานสร้างเสริมสุขภาพ	17
กระบวนการละครในฐานะเครื่องมือสื่อสาร	17
ขั้นตอนการทำงานของละครประยุกต์	19
บทที่ 4 บทบาทนักสร้างเสริมสุขภาพในการใช้ละคร	25
บทที่ 5 แนวทางการใช้ละครในงานสร้างเสริมสุขภาพ	28
แนวทางที่ 1 การเล่นนิทานให้เด็กป่วย	29
แนวทางที่ 2 การให้ความรู้สุขภาพแก่เด็กในชุมชน	46

คำนำ

หนังสือเล่มนี้ เขียนขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ความรู้ และถ่ายทอดประสบการณ์ของผู้เขียนในการใช้ละครทำงานสร้างเสริม สุขภาพ ผู้เขียนเห็นว่าประโยชน์ของละครที่มีต่อสังคมนั้น กว้างกว่าเพียง เพื่อให้ความบันเทิง หากแต่จุดเด่นของละครที่สามารถสร้างจินตนาการ ได้นี้เองกลับเป็นประโยชน์อย่างมากต่องานสร้างเสริมสุขภาพ เพราะหลัก สำคัญของการสร้างเสริมสุขภาพคือการทำให้คนได้คิดถึงเรื่องสุขภาพ ในแง่มุมที่ผูกพัน เกี่ยวข้อง และเชื่อมโยงกับชีวิตของตนเอง การ สร้างเสริมสุขภาพที่มุ่งเน้นให้กลุ่มเป้าหมายเห็นประโยชน์และคล้อย ตามความคิดที่ถูกต้องเชิงวิทยาศาสตร์อาจได้ผลในระดับหนึ่ง แต่ใน สังคมที่ปัจจุบันความรู้ไม่ใช่เพียงปัจจัยเดียวที่จะเปลี่ยนพฤติกรรมคนได้ แง่มุมเชิงศิลปะจึงถูกใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการเข้าถึงจิตใจคนเพื่อให้ ตระหนักในความรู้้น้อย่างแนบเนียนและแบบยลมากขึ้น

เนื้อหาในหนังสือเล่มนี้เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับละครประยุกต์ที่ ถูกนำมาใช้เพื่อการพัฒนาสังคม และการทำงานสร้างเสริมสุขภาพโดย ใช้ละครประยุกต์ ผู้เขียนหวังว่าละครประยุกต์จะได้รับการยอมรับใน ฐานะทางเลือกหนึ่งของวิธีการทำงานด้านการสร้างเสริมสุขภาพ และ หวังว่าหนังสือเล่มนี้จะก่อให้เกิดก้าวอย่างใหม่สู่ทิศทางการสร้างเสริม สุขภาพที่ยั่งยืน ด้วยการผนวกศาสตร์และศิลป์เข้าด้วยกันอย่างลงตัว

วรรณรัตน์ รัตนวรงค์

มีนาคม 2557

1

บทนำ

ตามความหมายพระราชบัญญัติกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ พ.ศ. 2544 ที่ว่า “การสร้างเสริมสุขภาพ หมายถึง การใดๆ ที่มุ่งกระทำเพื่อสร้างเสริมให้บุคคลมีสุขภาวะทางกาย จิต และสังคม โดยสนับสนุนพฤติกรรมของบุคคล สภาพสังคม และสิ่งแวดล้อมที่จะนำไปสู่การมีร่างกายที่แข็งแรง สภาพจิตที่สมบูรณ์ อายุยืนยาว และคุณภาพชีวิตที่ดี” และคำจำกัดความขององค์การอนามัยโลก ที่ว่า “การสร้างเสริมสุขภาพเป็นกระบวนการที่ทำให้ประชาชนมีศักยภาพ มีอำนาจมากขึ้นในการตัดสินใจเกี่ยวกับสุขภาพของตนเอง และในการทำให้สุขภาพของตนเองดีขึ้น เพื่อให้มีความสมบูรณ์ด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ” ทำให้ผู้เขียนเห็นว่าการใช้ละครมาเป็นเครื่องมือในการทำงานด้านการสร้างเสริมสุขภาพ ช่วยเอื้อให้เกิดพัฒนาการด้าน

สุขภาพแก่ประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านที่ละครสามารถทำให้คนรู้จักคิดและตัดสินใจได้ด้วยตนเอง

บทบาทของละครที่ช่วยให้เกิดการคิด สร้างความตระหนัก และหาทางเลือกเพื่อสิ่งที่ดีกว่านั้นเป็นแนวทางการทำงานของละครประยุกต์ ซึ่งต่างจากละครตามความเข้าใจของคนทั่วไปที่มองละครว่าเป็นสิ่งบันเทิงอารมณ์ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาอย่างถ่องแท้จะพบว่าความบันเทิงที่เกิดจากละครนั้น เกิดจากการที่ผู้ชมได้จินตนาการและสร้างอารมณ์หรือความรู้สึกร่วมกับเรื่องราวการแสดงที่ได้สัมผัสอยู่และคิดตาม จนเกิดการตัดสินใจต่อเหตุการณ์ที่กำลังเผชิญอยู่ เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงเห็นได้ว่าหากนำกระบวนการนี้มาใช้เพื่อให้ประชาชนเกิดความรู้สึกต่อเหตุการณ์ด้านสุขภาพ รู้จักคิด เกิดความรู้สึก เกิดความตระหนัก และมองหาทางเลือกที่ดีขึ้นและเหมาะสมกับวิถีชีวิตของเขาได้ก็จะสอดคล้องกับแนวทางการทำงานด้านการสร้างเสริมสุขภาพอย่างยิ่ง

เนื้อหาในหนังสือเล่มนี้จึงประกอบด้วยเรื่องราวของการใช้ละครในงานสร้างเสริมสุขภาพ ที่เรียกว่าเป็นละครประยุกต์ โดยผู้เขียนได้อธิบายภาพรวมละครประยุกต์ ความหมาย ที่มา ลักษณะของละครประยุกต์ วัตถุประสงค์ รวมทั้งประโยชน์ไว้ในบทที่สอง จากนั้นเป็นการสร้างความเข้าใจการใช้ละครประยุกต์ในงานสร้างเสริมสุขภาพ โดยอธิบายกระบวนการละครในฐานะเครื่องมือสื่อสาร และขั้นตอนการทำงานของละครประยุกต์ในบทที่สาม ในบทที่สี่ ผู้เขียนได้พูดถึงบทบาทนักสร้างเสริมสุขภาพในการใช้ละครเพื่อให้เห็นแนวทางการทำงานอย่างชัดเจน ส่วนในบทที่ห้า ผู้เขียนได้ถ่ายทอดประสบการณ์การใช้ละคร